

billeder, der opstår, nok så meget om begrænsninger og afhængighedsforhold for kvinder. Og det er fremstillingens force: Moors repræsenterer muslimske kvinder som handlende aktører uden at forfalde til at idyllisere disse kvinders situation. På den måde bibeholdes et kritisk perspektiv, der udpeger problemer for kvinders udfoldelsesmuligheder i den konkrete kontekst.

*Lene Kofoed Rasmussen
Carsten Niebuhr Institutet
Københavns Universitet*

GHANIA MOUFFOK: Être journaliste en Algérie. Paris: Reporters sans frontières 1996. 144 sider. ISBN 2-908830-23-X, pris FF85.

Ghania Mouffoks bog beskriver den algerske presse mellem 1988 og 1995. En periode, hvor Algeriet oplevede en ytringsfrihed, der er unik for den arabiske verden, og dernæst genindførelsen af pressecensur samt drab på og fængslinger af journalister.

Udgangspunktet for bogen er opstanden i oktober 1988, der viste, at det algerske regimes evner til at kommunikere med den algerske befolkning havde nået et nulpunkt, men som også blev anledningen til en række nye presselove. Politiske foreninger, partier og enkeltindivider fik ret til at skabe deres egne informationsorganer, og et informationsråd blev etableret, som skulle tilse, at alle synspunkter i det algerske samfund kunne komme til udtryk. Endelig fik journalisterne ret til at gå sammen i kollektiver omkring dannelsen af nye presseudgivelser og to års løn i etableringstilskud. Før dekretene var lederne af pressen udnævnt af Informationsministeriet under kontrol af den militære efterretningstjeneste. På bladene udøvede redaktørerne en uindskrænket magt og handlede efter direktiver fra styrets forskellige instanser. Regeringsinitiativerne syntes nu at have som mål at omdanne journaliststanden fra at være penneførere for styret til at blive en egentlig profession.

I nogle år oplevede Algeriet en sand mangfoldighed af nye presseudgivelser fra det islamistiske *El Mounquidh* (Frelseren) til det kommunistiske *Alger Républicain*. Mouffok gennemgår de mange udgivelser og den paradoksale baggrund, de blomstrede op i. Godt

nok var der kommet en liberal pressekodeks, men samtidig forblev distributionen, trykkerierne og reklameformidlingen under statens kontrol. Mouffouks bog viser tillige talrige eksempler på, hvor svært det var for journalisterne at forlade rollen som politiske og ideologiske formidlere og etablere sig i en egentlig professionel stand, der havde research og nyhedsformidling som første opgave. En selvstændig journalistorganisation opstod aldrig, men blev kvalt i ideologiske debatter. Med FIS' stigende politiske succes i 1991 blev pressen delt i 3 tendenser: en fransksproget presse, der støttede styret i aflysningen af valget, en arabisk sproget presse, der støttede FIS, og et mindretal, der forsvarede pressens uafhængighed i forhold til partierne. Det var førstnævnte, der senere fik det store ord indført. Mouffok gennemgår, hvorledes den hetzede mod „demokratisme“, mod „analfabeter, der ikke kan finde ud af at sætte krydser ud for rette partinumre“, hvorledes den skrev, at folk, der gik til valgurnerne, ikke havde lov til at undertrykke det flertal, der blev hjemme. Endelig fremhæver hun, hvorledes ingen pressefolk ytrede offentlig beklagelse, da alle aviser nær FIS blev forbudt.

Sidste del af bogen fortæller om, hvorledes censuren vendte tilbage i Algeriet og søgte at gøre konflikten til det, man har kaldt en krig uden billeder. Det er forkert, skriver Mouffok, det er en krig uden modbilleder, hvor man kun hører om islamismens rædsler, ikke om den anden part. Det er i det spil, at mordene på journalisterne tog til tillige med vilkårlige arrestationer og bladlukninger, og hvor det at skrive i sig selv blev en heroisk handling. Pressens drama har været, at landets generelle interesser er defineret af et regime, som aldrig har besværet sig med at forklare offentligt og politisk, hvorfor dets beslutninger var til gavn for alle. Lidet vant til at kommunikere har den overladt til journalisterne at være de offentlige formidlere af nationens identitet. Man har ikke forventet af de statslige nyhedsorganer, at de skulle formidle upartiske fremstillinger af den algerske virkelighed, men man kunne have disse forventninger til den private presse. Den har ikke indfriet disse og har været underlagt for mange pressioener – delt mellem en solidaritet med befolkningen og dens for tætte bånd til magten. Af Mouffoks bog fremgår det klart, at godt nok har en større gruppe journalister efter 1988 fordømt hærens vold og forlangt uindskrænket ytringsfrihed, men

selve lovene om pressefriheden blev i realiteten indført ovenfra uden demokratisk debat, uden oppositionspartiernes deltagelse og endnu mindre befolkningens.

Ghania Mouffok har været journalist siden 1985, først i den statsstyrede og senere i den private presse. Hun er i eksil i dag og er således selv part i og offer for det algierske drama. Desto mere beundringsværdigt er hendes sobre fremstilling et samtidsdokument af høj kvalitet, der bidrager til en forståelse af magtmekanismerne i det algierske samfund og modsætningerne i „det offentlige rum“. Bogen indledes med en liste over de mere end 50 journalister, der er blevet myrdet i Algeriet.

*Marc Schade-Poulsen
Antropolog, ph.d.*

*Det Danske Center for Menneskerettigheder
København*

ANDREA B. RUGH: Within the Circle. Parents and Children in an Arab Village. New York: Columbia University Press 1997. 263 sider. ISBN 0-231-10679-3 (pbk), pris \$19.

Andrea B. Rughs bog om et otte måneders ophold i en mindre syrisk landsby er en indtægnende beskrivelse af hverdagslivet, som det former sig for den familie, som hun lejer et værelse hos. Hun præsenterer et meget kærligt og intimt portræt af familien og familiens relationer i landsbyen.

Rugh tager bevidst udgangspunkt i sin egen undren og overraskelse. Indledningsvis gør hun rede for interessen i familielivet og børneopdragelsen sammenlignet med den amerikanske, som hun kender. Alligevel kommer disse refleksioner kun ind, hvor de uddyber og former hendes iagttagelser. Det er familien og dennes praksis, der får lov at stå i centrum. Rugh har ikke alene sammenligningsgrundlag fra USA, men også fra Kairo og Saudi-Arabien, hvor hun har opholdt sig i længere tid. Sammenligningen med andre arabiske lande viser samtidig, hvor indbyrdes forskellige de arabiske lande er, også i forhold til familieforhold og børneopdragelse.

Landsbyen ligger ca. en times kørsel fra Damaskus, og de fleste indbyggere er kristne. Rughs iagttagelser tager afsæt i familiens relationer. Det er især relationerne inden for den nære kreds, som har hendes interesse. Ud over

værtsfamilien består denne af nabofamilien, hvor mødrene i de to familier er søstre og gift med to brødre. De to familier deler hverdag på et både praktisk og følelsesmæssigt niveau, dog med hver deres klart adskilte husholdning. Hvad der overrasker Rugh er, at landsbyen ikke er den tæt forbundne enhed, som hun havde forestillet sig. Familiens relationer i landsbyen er af en formel social karakter eller af forretningsmæssig karakter, men spiller ikke en integreret praktisk betydning for familiens daglige liv.

At Rugh i så høj grad lader familien stå i centrum og giver en så detaljeret beskrivelse bidrager til, at portrættet kan bruges til at nuancere det forenkledte og abstrakte billede af familierelationer, som vi efter min mening ofte præsenteres for i den antropologiske teori. Rugh fastholder via sin sammenligning med amerikanske opdragelsesprincipper den udbredte skelnen mellem et kollektivistisk og individualistisk livssyn. Men gennem de mange eksempler og beskrivelser konkretiseres det kollektivistiske livssyn i landsbyen og får nuancer. Sammenligningen giver mulighed for at forholde sig kritisk til forholdet mellem den konkrete praksis og abstrakte begreber som individualisme og kollektivism.

En anden styrke ved bogen er beskrivelsen af, hvordan landsbyen langt fra er den isolerede og selvopretholdende mindre enhed, som ellers har været så populær i etnografiske studier. Trods det at familierne i landsbyen tilsyneladende i høj grad organiserer deres daglige liv inden for en intim kreds, har verden udenfor central betydning. En af de store indkomstmuligheder i landsbyen er vognmandsvirksomhed. Det betyder, at Libanon, Saudi-Arabien, Jordan og Kuwait er lande, som er centrale for familiernes indkomstmuligheder. Den politiske udvikling i disse lande og landene imellem får dermed afgørende betydning for muligheden for indtjening. En anden indtjeningsmulighed er ægproduktion. Familien, som Rugh bor til leje hos, har således en kyllingefarm, hvorfra de sælger æg. Det betyder, at familien er afhængig af adgang til det rigtige foder og fodertilskud samt afhængig af udviklingen inden for ægproduktion i Syrien.

Ud over denne økonomiske og erhvervsbaserede kontakt til verden uden for landsbyen har bevægelsen af folk til og fra landsbyen betydning. En del middelklassefolk fra Damaskus har købt grunde og bygget ferieboliger i landsbyen på grund af stilheden, natu-